

<https://www.digitalvscorrupt.eu>

Co-funded by
the European Union

MANUAL PËR PUNË ME TË RINJ MBI MBROJTJEN E SINJALIZUESVE & TIK KUNDËR KORRUPSIONIT

MANUAL PRAKTIK PËR PUNËTORËT RINORË,
ORGANIZATAT E SHOQËRISË CIVILE,
EDUKATORËT DHE PRAKTIKUESIT

Zhvilluar në kuadër të projektit “Me digjitalizim kundër korrupsionit”
(Erasmus+)

ERASMUS-YOUTH-2023-CB

Emri i projektit: "With Digitalisation Versus Corruption" në kuadër të programit Erasmus Youth 2023 - Ndërtimi i kapaciteteve në fushën e rinisë - Ballkani Perëndimor.

Numri i projektit: 101131572

Projekti "With Digitalisation Versus Corruption" bashkëfinancohet nga Bashkimi Evropian.

Koordinatori:

NVO Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturno-obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA ME) – Montenegro

Organizatrat pjesëmarrëse:

- Znanstveno-raziskovalno združenje za umetnost, kulturne in izobrazevalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje (EPEKA SI) – Sllovenia
- Phiren amenca international network (Phiren amenca) – Belgjikë
- Privatna nauchna ustanova institute za primeneti istrazuvanja za biznis Skopje (IARB) – Republika e Maqedonisë së Veriut
- Gagnsaei samtök gegn spillingu (TI-IS) – Islandë
- Qendra open doors (OPEN DOORS) – Shqipëri
- EPEKA Berlin EV (EPEKA BERLIN EV) – Gjermani
- Europe for you, z.s. (EUROPE FOR YOU) – Çeki
- Center for education and training Prizren (CET-PRIZREN) – Kosovë
- Scientific and research association for art, cultural an educational programmes and technology EPEKA (EPEKA Serbia) – Serbi
- Fundacija europejski instytut outsourcingu (EOIF) – Poloni
- Udruženje Akustikum - muzicka omladina JMBH (AKUSTIKUM) – Bosnjë dhe Hercegovinë
- Lxkia izcilik ve doga sporlari kulubu dernegi (LIDOSK) – Turqi
- Arcigay (ACIGAY APS) – Itali
- Transparency International Islandija (TI-IS) – Islanda
- Skupnost Občin Slovenije - Sllovenia
- Institut Jožef Stefan - Sllovenia

Autorët:

- Privatna nauchna ustanova institute za primeneti istrazuvanja za biznis Skopje (IARB) – Republika e Maqedonisë së Veriut
- Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturne i obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA Serbia) – Serbi
- NVO Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturno-obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA ME) – Montenegro
- Znanstveno-raziskovalno združenje za umetnost, kulturne in izobrazevalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje (EPEKA SI) – Slloveni
- Transparency International Islandija (TI-IS) – Islanda

MOHIM PËRGJEGJËSIE

Informacionet dhe pikëpamjet e paraqitura në këtë Paketë mjetesh janë të Institutit për Kërkime të Aplikuara për Biznes dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht opinionin zyrtar të Bashkimit Evropian apo të ndonjë institucioni tjetër financues. As institucionet e Bashkimit Evropian dhe as ndonjë person që vepron në emër të tyre nuk mund të mbahen përgjegjës për përdorimin që mund t'i bëhet informacionit të përfshirë këtu.

tabela e përmbajtjes

04	HYRJE	15	MODULI 5: MBROJTJA, REFERIMET DHE PËRGATITJA ORGANIZATIVE
05	PËR KË ËSHTË KY MANUAL DHE SI TË PËRDORET	17	FORMATET E SUGJERUARA TË TRAJNIMIT
06	PARIMET E LEHTËSIMIT PËR PUNË TË NDJESHME KUNDËR KORRUPSIONIT	18	MATERIALE PRAKTIKE DHE MJETE PËR TRAJNERË
07	MODULI 1: KUPTIMI I SINJALIZIMIT DHE MBROJTJES LIGJORE	19	STUDIME RASTI PËR PUNËTORI
09	MODULI 2: MJETET DIGJITALE, SIGURIA DHE RAPORTIMI I SIGURT	20	FJALOR DHE BURIME TË REKOMANDUARA
11	MODULI 3: ETIKA, GUXIMI QYTETAR DHE ROLI I PUNËS RINORE	21	PËRFUNDIM DHE HAPAT E ARDHSHËM
13	MODULI 4: PROJEKTIMI I AKTIVITETEVE RINORE KUNDËR KORRUPSIONIT		

HYRJE

Korrupsioni dëmton besimin, zvogëlon drejtësinë dhe dobëson jetën demokratike. Të rinjtë i ndiejnë pasojat e tij në arsim, punësim, qasje në shërbime, qeverisje lokale dhe mundësi për pjesëmarrje. Në të njëjtën kohë, shumë të rinj nuk janë të sigurt se si duken parregullsitë në praktikë, si t'i raportojnë ato në mënyrë të sigurt dhe ku të kërkojnë mbështetje.

Sinjalizuesit luajnë rol të rëndësishëm në mbrojtjen e interesit publik duke folur për mashtrime, keqpërdorim të pushtetit, konflikte interesi, keqpërdorim fondesh, kërcënime për shëndetin dhe sigurinë, ose parregullsi të tjera serioze. Megjithatë, raportimi i parregullsive mund t'i ekspozojë njerëzit ndaj hakmarrjes, izolimit, rrezikut digjital dhe presionit emocional. Për këtë arsye, mbrojtja e sinjalizuesve nuk është vetëm çështje ligjore; është gjithashtu çështje e punës rinore, etikës, mbrojtjes dhe shkrim-leximit digjital.

Ky manual i zgjeruar u përgatit për t'i ndihmuar punëtorët rinorë, organizatat e shoqërisë civile, lehtësuesit dhe edukatorët komunitarë që t'i qasen kësaj teme me përgjegjësi. Ai ndërtohet mbi Manualin origjinal për Punë me të Rinj dhe shton strukturë praktike, rezultate më të qarta të të nxënies, shënime për lehtësim, udhëzime për menaxhim të rrezikut, ide për punëtorë dhe mjete që mund të përshtaten me vende dhe kontekste të ndryshme organizative

Qëllimi kryesor

Të ndihmojë punëtorët rinorë dhe praktikuesit të krijojnë hapësira të sigurta, të informuara dhe të orientuara drejt veprimit, ku të rinjtë mund të kuptojnë korrupsionin, të njohin vlerën e sinjalizimit, të mësojnë si të mbrohen në aspektin digjital dhe etik, dhe të identifikojnë rrugë të besueshme mbështetjeje.

PËR KË ËSHTË KY MANUAL DHE SI TË PËRDORET

Ky manual është i destinuar për:

- punëtorët rinorë dhe organizatat rinore që duan të integrojnë temat e integritetit dhe antikorrupsionit në arsimin joformal;
- organizatat e shoqërisë civile që mbështesin llogaridhënien komunitare, transparencën, përfshirjen dhe të drejtat e njeriut;
- edukatorët, trajnerët dhe lehtësuesit që organizojnë punëtori, shkëmbime, fushata ose sesione të të nxënimit ndërmjet bashkëmoshatarëve;
- praktikuesit komunitarë që mund të jenë kontakti i parë i besuar për një të ri që ka dëshmuar një parregullsi.

Manuali mund të përdoret në disa mënyra:

- si kurs i plotë trajnimi 1-3 ditor që mbulon të gjitha modulet;
- si punëtori më e shkurtër tematike e fokusuar në një çështje, si siguria digjitale ose dilemat etike;
- si burim përgatitor për trajnerët para realizimit të aktiviteteve antikorrupsion;
- si referencë e brendshme organizative për referim, mbrojtje dhe komunikim më të sigurt.

Shënim i rëndësishëm praktik

Ky manual nuk zëvendëson këshillimin ligjor, këshillimin psikologjik ose mekanizmat formalë të raportimit. Ai është një udhëzues praktik për edukim dhe mbështetje. Kur paraqiten raste reale, lehtësuesit duhet të njohin kufijtë e tyre, të shmangin premtimet e rrezikshme dhe t'i referojnë pjesëmarrësit te shërbimet e kualifikuara kur është e nevojshme.

PARIMET E LEHTËSIMIT PËR PUNË TË NDJESHME KUNDËR KORRUPSIONIT

Meqenëse sinjalizimi mund të përfshijë frikë, rrezik, turp, zemërim ose traumë, lehtësimit duhet të jetë gjithmonë i kujdesshëm dhe i përqendruar te pjesëmarrësit. Rekomandohen parimet e mëposhtme:

- Krijoni një mjedis të sigurt dhe vullnetar për të nxënë. Asnjë pjesëmarrës nuk duhet të vihet nën presion për të zbuluar përvoja personale ose detaje të ndjeshme.
- Përdorni shembuj dhe studime rasti para se të diskutohen situata reale. Kjo u jep pjesëmarrësve distancë dhe ul rrezikun.
- Jini transparentë për rolin tuaj. Trajneri nuk është hetues, jurist ose gazetar, përveç nëse vepron shprehimisht në atë cilësi.
- Ndajeni edukimin nga raportimi formal. Hapësirat e trajnimit mund të shpjegojnë opsionet, por nuk duhet të bëhen kanale të improvizuara raportimi, përveç nëse ekzistojnë procedura të përshtatshme.
- Mendoni për përfshirjen. Të rinjtë me më pak mundësi, grupet pakicë, të rinjtë LGBTQI+, migrantët ose të rinjtë në punësim të pasigurt mund të përballen me rreziqe shtesë kur flasin.
- Përfundoni sesionet me qetësim dhe informacion për mbështetje, veçanërisht pas diskutimeve emocionalisht të rënda

MODULI 1: KUPTIMI I SINJALIZIMIT DHE MBROJTJES LIGJORE

Qëllimi i modulit

Ky modul prezanton konceptin bazë të sinjalizimit, shpjegon pse ai është i rëndësishëm për shoqëritë demokratike dhe pjesëmarrjen e të rinjve, dhe ofron një pasqyrë të kuptueshme të parimeve të mbrojtjes ligjore.

Rezultatet e të nxënit

- të përkufizojnë sinjalizimin me gjuhë të thjeshtë dhe ta dallojnë atë nga thashethemet, mosmarrëveshjet personale ose akuzat me keqbesim;
- të identifikojnë format e zakonshme të parregullsive që mund të arsyetojnë raportimin;
- të kuptojnë qëllimin e kornizave të mbrojtjes ligjore, përfshirë konfidencialitetin, kanalet e raportimit dhe masat kundër hakmarrjes;
- të reflektojnë pse mekanizmat e mbrojtjes janë të rëndësishëm për besimin publik dhe llogaridhënien.

Core concepts

Konceptet kryesore

Sinjalizimi është zbulimi i informacionit për parregullsi që prekin interesin publik. Kjo mund të përfshijë korrupsion, mashtrim, keqpërdorim të detyrës, parregullsi në prokurim, nepotizëm, dokumente të falsifikuara, shkelje serioze etike, dëmtim të mjedisit, praktika të pasigurta ose keqpërdorim të fondeve publike ose donatore. Sinjalizuesi mund të raportojë brenda organizatës, jashtë saj te një autoritet kompetent, ose në disa kontekste publikisht kur kanalet e tjera dështojnë ose nuk janë të sigurta.

Një dallim i mirë hyrës për pjesëmarrësit është dallimi ndërmjet dyshimit, shqetësimit dhe provës. Njerëzit nuk kanë gjithmonë nevojë për prova të përsosura para se të ngrenë një shqetësim, por duhet të kuptojnë rëndësinë e raportimit në mirëbesim, saktësisë faktike, dokumentimit dhe shmangies së shpërndarjes së pakujdesshme.

Në nivel evropian, Direktiva (BE) 2019/1937 vendosi standarde minimale për mbrojtjen e personave që raportojnë shkelje të së drejtës së Bashkimit. Trajnerët mund t'u referohen edhe standardeve të Këshillit të Evropës dhe ligjeve përkatëse kombëtare. Në praktikë, pjesëmarrësve

zakonisht u duhen më shumë parimet e shpjguara sesa detajet ligjore: konfidencialiteti, kanalet e qasshme të raportimit, ndalimi i hakmarrjes, detyrimet për ndjekje dhe qasja në mbështetje.

Shënim për trajnerin

Shmangni paraqitjen e sinjalizimit vetëm si akt heroik. Është e dobishme të pranohet guximi, por edhe të normalizohet raportimi i përgjegjshëm si pjesë e kulturës së shëndoshë institucionale, qytetarisë etike dhe kujdesit për komunitetin.

Aktivitet i sugjeruar: hartëzimi i perceptimeve

Kërkojuni pjesëmarrësve të shkruajnë tre fjalët e para që i lidhin me termin "sinjalizues". Mblidhni përgjigjet në një fletë flipchart ose tabelë digjitale, pastaj grupojini në tema si frika, guximi, tradhtia, drejtësia, rreziku dhe përgjegjësia. Përdorni modelet e krijuara për të diskutuar qëndrimet lokale dhe stigmën.

Pyetje për diskutim

- Çfarë llojesh parregullsish hasin më shpesh të rinjtë në jetën e përditshme?
- Pse shumë njerëz heshtin edhe kur besojnë se diçka nuk është në rregull?
- Çfarë mbrojtjesh duhet të garantojë çdo sistem i drejtë raportimi?

Përmbajtje e shkurtër për materialin e pjesëmarrësve

Koncepti	Shpjegim me gjuhë të thjeshtë	Shembuj
Sinjalizimi	Raportimi i parregullsive në interes publik	Mashtrim, ryshfet, abuzim me prokurimin, praktika të pasigurta
Hakmarrja	Pasoja negative për shkak të ngritjes së zërit	Kërcënime, izolim, shkarkim, presion, fushata shpifëse
Konfidencialiteti	Mbrojtja e identitetit të raportuesit	Qasje e kufizuar në identitet, trajtim i sigurt i informacionit

MODULI 2:

MJETET DIGJITALE, SIGURIA DHE RAPORTIMI I SIGURT

Qëllimi i modulit

Ky modul ndihmon pjesëmarrësit të kuptojnë se si mjetet digjitale mund të mbështesin raportimin e sigurt dhe transparencën, duke theksuar njëkohësisht rreziqet e mbikëqyrjes, komunikimit të pasigurt dhe higjienës së dobët digjitale.

Rezultatet e të nxënit

- të njohin rolin e komunikimit të enkriptuar, sistemeve anonime të raportimit dhe ndarjes së sigurt të skedarëve;
- të identifikojnë rreziqe të zakonshme digjitale si phishing, ekspozimi i metadatave, Wi-Fi i pasigurt, fjalëkalime të dobëta dhe ndarja e pajisjeve;
- të zbatojnë hapat bazë të higjienës digjitale para, gjatë dhe pas raportimit;
- të krahasojnë mjetet jo vetëm sipas lehtësisë, por edhe sipas privatësisë, qasshmërisë dhe përshtatshmërisë.

Përmbajtja kryesore

Mjetet digjitale mund ta bëjnë raportimin më të sigurt dhe më efikas, por vetëm kur përdoruesit i kuptojnë kufizimet e tyre. Të rinjtë shpesh supozojnë se aplikacionet e zakonshme janë automatikisht të sigurta. Prandaj ky modul fokusohet në vendimmarrjen e përditshme: cilin mjet të përdorin, çfarë të mos ndajnë, si të zvogëlojnë gjurmueshmërinë dhe si të shmangin ekspozimin e paqëllimshëm të njerëzve të tjerë.

Shembujt që trajnerët mund të prezantojnë përfshijnë aplikacione të mesazheve të enkriptuara, shërbime emaili që respektojnë privatësinë, platforma të sigurta raportimi, mjete shfletimi anonim dhe opsione të thjeshta për ndarje skedarësh me kontroll të fortë të qasjes. Qëllimi edukativ nuk është t'i mbingarkojë pjesëmarrësit me detaje teknike, por t'i ndihmojë ata të bëjnë zgjedhje më të sigurta dhe të njohin kur nevojitet mbështetje specialiste.

Lista bazë e higjienës digjitale

Përdorni fjalëkalime të forta dhe unike; aktivizoni autentifikimin me dy faktorë kur është e mundur; ndani komunikimet personale nga ato të ndjeshme; mendoni për metadatat në skedarë, foto dhe pamje ekrani; shmangni dërgimin e informacionit të ndjeshëm përmes rrjeteve të pasigurta; dhe dokumentoni çfarë është dërguar, kur dhe përmes cilit kanal.

Aktivitet i sugjeruar: krahasimi i mjeteve

Në grupe të vogla, kërkojuni pjesëmarrësve të krahasojnë dy mjete të përdorura për komunikim ose raportim. Ata duhet të marrin parasysh enkriptimin, mbrojtjen e identitetit, lehtësinë e përdorimit, ruajtjen e të dhënave, qasjen në pajisje të përbashkëta dhe rreziqet që mbeten edhe kur një mjet është teknikisht i sigurt.

Kategoria	Shembuj mjeteve	Pikat e forta	Kujdes
Mesazhe	Signal ose mesazherë të tjerë të enkriptuar	Komunikim i shpejtë; enkriptim i fortë	Ekspozimi i numrit të telefonit; kopjet rezervë; qasja e të tjerëve në pajisje
Email	Shërbime emaili të fokusuara në privatësi	Të dobishme për regjistrime më të gjata dhe bashkëngjitje	Metadatat mbeten relevante; siguria e kutisë postare ka rëndësi
Platforma raportimi	Sisteme të stilit GlobaLeaks / SecureDrop	Pranim i strukturuar, veçori anonimiteti, ngarkim provash	Kërkon kapacitet organizativ dhe ndjekje të qartë
Shfletim dhe qasje	Tor Browser ose shfletim i vetëdijshëm për privatësinë	Mund të zvogëlojë gjurmueshmërinë dhe të mbështesë qasjen anonime	Kurbë mësimi; keqpërdorimi mund të krijojë vetëbesim të rremë

Pyetje reflektimi

- Çfarë e bën një mjet të duket i sigurt dhe çfarë e bën atë realisht më të sigurt?
- Si mund të bëhet komoditeti rrezik sigurie?
- Çfarë duhet të thotë një punëtor rinor kur nuk është i sigurt nëse plani digjital i një pjesëmarrësi është mjaftueshëm i sigurt?

MODULI 3:

ETIKA, GUXIMI QYTETAR DHE ROLI I PUNËS RINORE

Qëllimi i modulit

Ky modul eksploron anën morale të ngritjes së zërit: vlerat, besimin, solidaritetin, dilemat dhe rolin mbështetës që punëtorët rinorë mund të luajnë pa e marrë vendimmarrjen nga pjesëmarrësit.

Rezultatet e të nxënit

- të reflektojnë mbi tensionet etike si besnikëria kundrejt integritetit, heshtja kundrejt përgjegjësisë dhe kujdesi kundrejt guximit;
- të kuptojnë rolin mbështetës të punëtorëve rinorë si të rritur të besuar, mentorë dhe pika referimi;
- të praktikojnë komunikim pa gjykim kur një i ri ngre një shqetësim;
- të zhvillojnë qasje të bazuar në vlera ndaj punës për integritet me grupe të ndryshme të rinjsh.

Përmbajtja kryesore

Sinjalizimi shpesh diskutohet përmes procedurave ligjore, megjithatë shumë vendime reale ndodhin para fillimit të procedurave formale. Njerëzit pyesin veten nëse ia vlen të flasin, nëse dikush do t'u besojë, nëse do t'i dëmtojnë kolegët ose nëse heshtja i bën bashkëpërgjegjës. Këto janë pyetje etike po aq sa edhe ligjore.

Nga punëtorët rinorë nuk pritet të zgjidhin çdo rast. Roli i tyre shpesh është të dëgjojnë, të ndihmojnë në strukturimin e situatës, të ulin panikun, të shmangin dëmin, të mbështesin vendimmarrjen e informuar dhe ta lidhin të riun me ndihmë më të specializuar. Një përgjigje e mirë e punës rinore kombinon empatinë, konfidencialitetin, kufijtë e ndershëm dhe orientimin praktik.

Praktikë e mirë për punëtorët rinorë

Dëgjoni pa marrë në pyetje. Sqaroni shqetësimet e menjëhershme të sigurisë. Shmangni premtimet që nuk mund t'i mbani. Nxitni të menduarit faktik në vend të spekulimeve. Shpjegoni opsionet dhe kufijtë. Regjistroni vetëm atë që është e nevojshme dhe mbron informacionin që mbani.

Ushtrim me role

Skenari: një vullnetar i ri i tregon një punëtorin rinor se një organizatë lokale mund të jetë duke keqpërdorur paratë e projektit.

Pjesëmarrësit luajnë katër pozicione: i riu, punëtorin rinor, përfaqësuesi i organizatës dhe një bashkëmoshatar. Debrief-i fokusohet te emocioni, pushteti, frika, provat dhe hapat e ardhshëm të sigurt.

Diskutim mbi vlerat

- Kur besnikëria ndaj një grupi bëhet heshtje e dëmshme?
- Çfarë mbështetjeje i duhet një personi para se të veprojë me guxim qytetar?
- Si mund të ndërtojë puna rinore integritet pa moralizuar ose turpëruar?

MODULI 4:

PROJEKTIMI I AKTIVITETEVE RINORE KUNDËR KORRUPSIONIT

Qëllimi i modulit

Ky modul e kthen njohurinë në praktikë duke i ndihmuar pjesëmarrësit të projektojnë punëtori, fushata dhe veprime të të nxënimit ndërmjet bashkëmoshatarëve që janë realiste, tërheqëse dhe të sigurta.

Rezultatet e të nxënimit

- të përkthejnë temat komplekse antikorupsion në formate të qasshme dhe miqësore për të rinjtë;
- të projektojnë një aktivitet të vogël ndërgjegjësimit ose fushatë me objektiv dhe audiencë të qartë;
- të përfshijnë rrezikun, etikën dhe rrugët e mbështetjes në dizajnin e komunikimit;
- të vlerësojnë nëse një aktivitet promovon fuqizim dhe jo frikë ose sensacionalizëm.

Përmbajtja kryesore

Të rinjtë kanë më shumë gjasa të angazhohen me temën kur aktivitetet duken konkrete dhe relevante. Në vend që të flitet vetëm për institucione, lehtësuesit mund të fillojnë me përvoja të përditshme: procese të padrejta përzgjedhjeje, mungesë transparence rreth buxheteve, favorizim në shkollë ose klube lokale, ose mënyra të pasigurta në të cilat njerëzit ushtrojnë presion për të heshtur.

Formatet kreative janë veçanërisht të dobishme në punën rinore: video e shkurtër, podcast, diskutim mes bashkëmoshatarëve, strip, debat, tregim në rrjete sociale, hartëzim komunitar dhe ushtrime simulimi. Aktivitetet më të forta kombinojnë tre elemente: njohjen e problemit, njohuri praktike për veprim më të sigurt dhe një rrugë realiste mbështetjeje.

Planifikues mini-fushate

Element	Guiding question	Examples	Notes
Objective	What should change after the activity?	Raise awareness; build reporting confidence; map support services	Keep objectives realistic
Audience	Who is it for?	Secondary students; youth leaders; volunteers; local community	Adapt language and format
Message	What is the core message?	Speaking up safely matters; integrity protects everyone	Avoid fear-only messaging
Safety	What could go wrong and how will you reduce risk?	Anonymous participation; moderation rules; referral contacts	Plan before publishing

Detyrë e sugjeruar grupore

Kërkojini secilit grup të hartojë një plan veprimi rinor katërjavor për integritet ose raportim të sigurt. Çdo plan duhet të përfshijë një qëllim, grup të synuar, mesazh kyç, një aktivitet online, një aktivitet offline, vlerësim rreziku dhe metodë ndjekjeje.

Pyetje për debrief

- A informon, fuqizon dhe mbron aktiviteti?
- A keni përfshirë kontakte mbështetjeje apo vetëm mesazhe ndërgjegjësimi?
- A mundet aktiviteti juaj aksidentalisht t'i ekspozojë pjesëmarrësit ose të nxisë zbulim të pasigurt?

MODULI 5: MBROJTJA, REFERIMET DHE PËRGATITJA ORGANIZATIVE

Pse ka rëndësi ky modul

Shumë manuale ndalen te ndërgjegjësimit dhe raportimi, por organizatat rinore kanë nevojë edhe për një shtresë përgatitjeje. Nëse një pjesëmarrës ngre një shqetësim serioz, organizata duhet të dijë si të përgjigjet në mënyrë të sigurt, etike dhe proporcionale.

Rezultatet e të nxënit

- të identifikojnë çështjet e mbrojtjes dhe detyrimit të kujdesit të lidhura me diskutimet për sinjalizimin;
- të dallojnë mbështetjen edukative, mbështetjen emocionale dhe trajtimin formal të rasteve;
- të zhvillojnë një rrugë të thjeshtë të brendshme referimi për trajnerët dhe punëtorët rinorë;
- të kuptojnë rëndësinë e dokumentimit, konfidencialitetit dhe ruajtjes së sigurt.
-

Udhëzime kryesore

Organizatrat përfitojnë nga një protokoll i thjeshtë i brendshëm: kujt mund t'i drejtohen, si ruhet informacioni konfidencial, kur informohet menaxhmenti, kur nevojitet referim i jashtëm dhe çfarë nuk duhet bërë. Edhe një OJQ e vogël mund të përgatisë një rrugë bazë përgjigjeje. Kjo ul panikun dhe zvogëlon mundësinë e dëmit të paqëllimshëm.

Hartëzimi i referimeve është veçanërisht i rëndësishëm. Trajnerët duhet të dinë cilat organizata ose institucione në kontekstin e tyre mund të ofrojnë këshillim ligjor, mbështetje psikosociale, ndihmë për siguri digjitale, informacion për të drejtat e punës ose rrugë raportimi antikorrupsion. Një manual i mirë prandaj nxit përgatitjen para fillimit të punëtorisë, jo vetëm reagimin pas saj.

Gatishmëria minimale organizative

Emëroni një person përgjegjës kontakti; bini dakord për kufijtë e konfidencialitetit; përgatitni një listë të shkurtër referimesh; përcaktoni praktika të sigurta ruajtjeje; dhe informoni lehtësuesit se si të përgjigjen me qetësi kur një pjesëmarrës ndan një shqetësim real.

Rrugë e thjeshtë referimi

Situata	Përgjigja e menjëhershme	Referimi i mundshëm	Shënime për lehtësuesin
Pjesëmarrësi bën pyetje të përgjithshme	Ofroni informacion edukativ	Nuk nevojitet referim formal	Qëndroni brenda rolit të trajnerit
Pjesëmarrësi përshkruan një shqetësim të kaluar pa rrezik aktual	Dëgjoni dhe sqaroni nevojat për mbështetje	OSHC, klinikë ligjore, linjë ndihme, institucion i besuar	Mos e shtyni të raportojë
Pjesëmarrësi ka frikë nga hakmarrja ose ekspozimi digjital	Jepni përparësi planifikimit të sigurisë	Mbështetje për siguri digjitale, këshillim ligjor	Shmangni ndjekjen e pasigurt
Rrezik i menjëhershëm ose abuzim i rëndë	Ndiqni procedurat emergjente dhe të mbrojtjes	Autoritet kompetent / mbështetje emergjente	Veproni sipas detyrimit të kujdesit

FORMATET E SUGJERUARA TË TRAJNIMIT

Manuali mund të mbështesë formate të ndryshme realizimi në varësi të kohës, përvojës së pjesëmarrësve dhe qëllimeve organizative.

Formati	Kohëzgjatja e sugjeruar	Përdorimi më i mirë	Modulet e rekomanduara
Punëtori hyrëse	90-120 minuta	<i>Rritje ndërgjegjësimi për grupe të reja</i>	Moduli 1 + pjesë të zgjedhura të Modul 2
Trajnim njëditor	5-6 orë	<i>Trajnim praktik i balancuar</i>	Modulet 1-4 + segment i shkurtër mbrojtjeje
Trajnim dyditor	10-12 orë	<i>Ndërtim më i thellë i aftësive dhe dizajn projekti</i>	Të gjitha modulet + studime rasti + planifikim fushate
Sesion i brendshëm për kapacitet të stafit	2-3 orë	Përgatitje organizative dhe planifikim referimi	Modulet 2, 3 dhe 5

Agjendë shembull për një ditë

1. Hapja, pritjet dhe marrëveshja e grupit
2. Moduli 1: kuptimi i sinjalizimit dhe mbrojtjes ligjore
3. Pushim
4. Moduli 2: mjetet digjitale dhe raportimi i sigurt
5. Drekë
6. Moduli 3: etika, luajtja e roleve dhe përgjigjja e punëtorit rinor
7. Moduli 4: dizajni i fushatës ose aktivitetit
8. Reflektim përmbyllës, referime dhe vlerësim

PRACTICAL HANDOUTS AND TRAINER TOOLS

Materialet e mëposhtme mund të kopjohen në fletë pune, ushtrime punëtorie ose prezantime me slajde.

Lista e kontrollit për raportim të sigurt

- Sqaroni çfarë ka ndodhur, çfarë dini drejtpërdrejt dhe çfarë ende duhet verifikuar.
- Mbani provat në një vend të sigurt dhe shmangni shpërndarjen e tepërt të kopjeve.
- Merrni parasysh rreziqet për veten dhe për të tjerët që mund të preken.
- Përdorni një kanal komunikimi më të sigurt nëse kërkon këshillë.
- Kontaktoni një organizatë, këshilltar ose institucion të besuar kur është e nevojshme.
- Dokumentoni hakmarrjen ose presionin nëse ndodh pas raportimit.

Lista e kontrollit për përgjigjen e punëtorit rinor

- Qëndroni të qetë dhe falënderojeni personin për besimin.
- Mos e merrni në pyetje dhe mos kërkon prova menjëherë.
- Sqaroni nëse ka ndonjë shqetësim urgjent sigurie.
- Shpjegoni rolin tuaj dhe kufijtë e konfidencialitetit.
- Ofroni informacion, opsione dhe referime në vend të udhëzimeve.
- Ruani çdo shënim me shkrim në mënyrë të sigurt dhe minimale.

Pyetje reflektimi para sesionit

- Çfarë besojnë tashmë pjesëmarrësit për korrupsionin dhe ngritjen e zërit?
- A mund të shkaktojë kjo temë ankth ose shqetësime nga jeta reale në grup?
- Çfarë kontaktesh lokale referimi ju duhen para fillimit të sesionit?
- Çfarë mjetesh digjitale do të përdorni gjatë punëtorisë dhe a janë ato të përshtatshme?

STUDIME RASTI PËR PUNËTORI

Rasti 1 - Keqpërdorimi i fondeve të projektit rinor

Një vullnetar vëren fatura për pajisje që nuk janë blerë kurrë. Organizata mbështetet shumë në financim publik dhe stafi ka frikë nga dëmtimi i reputacionit nëse çështja bëhet publike.

- Cilat janë rreziqet kryesore në këtë situatë?
- Çfarë mbështetjeje do t'i duhej fillimisht një të riu?
- Cili do të ishte hapi tjetër më i sigurt?

Rasti 2 - Favorizimi në bursa

Studentët dyshojnë se bursat po jepen në bazë të lidhjeve dhe jo kriterëve transparente. Askush nuk është i sigurt ku të raportojë dhe shumë kanë frikë se do të etiketohen si problematikë.

- Cilat janë rreziqet kryesore në këtë situatë?
- Çfarë mbështetjeje do t'i duhej fillimisht një të riu?
- Cili do të ishte hapi tjetër më i sigurt?

Rasti 3 - Dëm mjedisor në komunitet

Aktivistë të rinj dokumentojnë hedhje të përsëritur të paligjshme mbeturinash pranë një vendbanimi lokal. Ata duan ta ngrenë çështjen publikisht, por shqetësohen për ngacmime digjitale dhe reagim të ashpër.

- Cilat janë rreziqet kryesore në këtë situatë?
- Çfarë mbështetjeje do t'i duhej fillimisht një të riu?
- Cili do të ishte hapi tjetër më i sigurt?

Rasti 4 - Hakmarrje në vendin e punës ndaj një praktikanti

Një praktikant ngre shqetësime për një praktikë të pasigurt dhe papritur përjashtohet nga takimet dhe mundësitë e ardhshme. Ai/ajo nuk është i/e sigurt nëse kjo konsiderohet hakmarrje.

- Cilat janë rreziqet kryesore në këtë situatë?
- Çfarë mbështetjeje do t'i duhej fillimisht një të riu?
- Cili do të ishte hapi tjetër më i sigurt?

FJALOR DHE BURIME TË REKOMANDUARA

Termi	Kuptimi praktik
Sinjalizues	Person që raporton parregullsi që prekin interesin publik.
Korrupsion	Abuzimi me pushtetin e besuar për përfitim privat ose avantazh të padrejtë.
Hakmarrje	Ndëshkim ose presion sepse dikush ngriti një shqetësim.
Konfidencialitet	Mbrojtja e identitetit dhe kufizimi i qasjes në informacion të ndjeshëm.
Integritet	Veprim në përputhje me parimet etike, drejtësinë dhe llogaridhënien.
Të dhëna të hapura	Informacion publikisht i disponueshëm që mund të mbështesë transparencën dhe mbikëqyrjen.

PËRFUNDIM DHE HAPAT E ARDHSHËM

Ky manual është krijuar për t'u përdorur, përshtatur dhe lokalizuar. Puna rinore për korrupsionin dhe mbrojtjen e sinjalizuesve është më e fortë kur lidh vlerat, njohuritë, aftësitë praktike, vetëdijen digjitale dhe sistemet realiste të mbështetjes. Trajnerët inkurajohen t'i përshtatin shembujt me realitetet lokale, t'i përkthejnë materialet kur është e nevojshme dhe t'i përditësojnë rregullisht kontaktet e referimit dhe referencat ligjore.

Më e rëndësishmja, manuali duhet të ndihmojë në krijimin e një kulture ku të rinjtë kuptojnë se integriteti nuk është abstrakt. Ai jetohet përmes vendimeve të përditshme, sistemeve të drejta, solidaritetit me ata që janë në rrezik dhe besimit për të kërkuar rrugë më të sigurta kur diçka nuk është në rregull.

Prezantimi i organizatave pjesëmarrëse dhe përfaqësuesve të tyre në projekt

Titulli	Organizata	Rol
Zoran Dabetic	EPEKA Montenegro	Koordinatori
Biljana Gjozinska	IARB Republika e Maqedonisë së Veriut	Koordinatori
Nermina Simoncic	EPEKA Sllovenia	Koordinatori
Stefan Simoncic	EPEKA Sllovenia	Koordinatori
Matej Tisaj	EPEKA Serbi	Koordinatori
Aneta Vasiljevic	IARB Republika e Maqedonisë së Veriut	Ndihmës Koordinator
Milica Nedeljkovic	EPEKA Serbi	Ndihmës Koordinator
Belma Muratovic	EPEKA Montenegro	Ndihmës Koordinator
Jerica Lorenci	EPEKA Sllovenia	Ndihmës Koordinator
Atli Thor Fanndal	TRANSPARENCY INTERNATIONAL Islanda	Ndihmës Koordinator

PARTNERËT

EPEKA Montenegro (organizata udhëheqëse)

Shoqata Shkencore Kërkimore për Art, Programe Kulturore, Arsimore dhe Teknologji EPEKA (Mali i Zi) vepron në Berane, një zonë rurale me papunësi të lartë të të rinjve dhe qasje të kufizuar në arsimin joformal. Në kuadër të DigitalVSCorrupt, ajo koordinon zbatimin e përgjithshëm, menaxhimin dhe monitorimin, dhe udhëheq punëtoritë kombëtare për ndërtimin e kapaciteteve të fokusuara në transparencën e mbështetur nga TIK dhe ndërgjegjësimin komunitar në Mal të Zi.

EPEKA Slovenia

Një ndërmarrje sociale joqeveritare aktive në qytetarinë e BE-së, punën rinore dhe përfshirjen. EPEKA Slloveni bashkë-organizon nisjen e partnerëve, mbështet menaxhimin dhe bashkë-zhvillon Modulin e transparencës të bazuara në TIK të frymëzuara nga modeli ERAR; ajo gjithashtu pret konferencën përfundimtare dhe mbështet diseminimin në nivel BE-je.

EPEKA Serbia

OJQ e fokusuar te të rinjtë nga Nishi me përvojë të fortë në mobilitet dhe përfshirje (duke përfshirë të rinjtë romë dhe migrantë). Në projekt, EPEKA Serbi bashkë-udhëheq trajnimet, mbështet dialogun rinor Kosovë–Serbi përmes aktiviteteve të përbashkëta me CET Prizren dhe piloton fushata lokale mbi integritetin në shërbimet publike.

CET Prizren (Kosovë)

Qendra për Edukim dhe Trajnim Prizren promovon vlerat demokratike dhe pjesëmarrjen e të rinjve. Në DigitalVSCorrupt ajo bashkë-dizajnon përmbajtje trajnimi miqësore për të rinjtë, bashkë-organizon punëtorin për ndërtimin e kapaciteteve në Kosovë dhe bashkëpunon me EPEKA Serbi për të forcuar besimin, dialogun dhe njohuritë antikorupsion te të rinjtë.

Phiren Amenca (Belgjikë)

Rrjet ndërkombëtar rinor rom me kapacitet të fortë informimi dhe avokimi. Udhëheq diseminimin në nivel BE-je, mbështet masat e përfshirjes në të gjitha aktivitetet dhe mentoron ekipet e fushatave rinore për të arritur audiencë të ndryshme me narrativa përfshirëse.

Transparency International Island

Sjell ekspertizë globale kundër korrupsionit, mjete praktike për hartëzimin dhe raportimin e rrezikut, dhe bashkë-autorizon seksionet e manualit të punës rinore mbi korrupsionin në institucionet publike dhe rrugët e llogaridhënies.

Институт за применети истражувања за бизнис (Македonia e Veriut)

Mbështet fushën "Korrupsioni në biznes" me seanca mbi rreziqet e prokurimit, konfliktet e interesit dhe zotimet e integritetit të NVM-ve. Bashkë-organizon punëtori kombëtare me dhoma/ndërmarrës.

QENDRA Open Doors (Shqipëri)

Një qendër e shoqërisë civile e orientuar drejt të rinjve që angazhon komunitetet në arsimin joformal dhe veprimin qytetar. Udhëheq punëtori për ndërtimin e kapaciteteve në Shqipëri dhe kontribuon me studime rastesh mbi integritetin e shërbimeve lokale.

Europe for You (Çeki)

Mbështet komunikimin, dizajnimin e fushatave dhe formatet krijuese të diseminimit.

FEIO (Poloni)

Fondacion edukimi/informimi që kontribuon në dizajnimin e aktiviteteve të bazuara në kërkim, anketa të shpejta dhe mjete vlerësimi para/pas të përshtatshme për mjediset rinore.

AKUSTIKUM (Bosnjë dhe Hercegovinë)

Organizatë kulturore që përdor media kreative dhe Metoda audio-vizuale. Bashkë-udhëheq tri rezultatet "simulim video" (sektori publik, biznesi, sinjalizimi), duke përfshirë krijimin e skenarëve vizualë dhe bashkë-krijimin me të rinjtë.

LIDSK (Turqi)

Organizatë për zhvillimin e të rinjve që fokusohet në aftësitë qytetare dhe dialogun. Pret punëtori për ndërtimin e kapaciteteve në Turqi dhe kontribuon me Metoda lehtësimi për grupe të ndryshme.

Arcigay (Itali)

Organizatë kombëtare e shoqërisë civile me ekspertizë në edukimin e bazuar në të drejta dhe lehtësimin e hapësirave të sigurta. Kontribuon me strategji përfshirjeje, protokolle etike dhe mesazhe fushatash mbi barazinë dhe integritetin.

Të gjithë partnerët bashkëpunojnë përmes thirrjeve mujore koordinuese, shablloneve të përbashkëta dhe vizitave të përbashkëta monitoruese.

<https://www.digitalvscorrupt.eu>

Co-funded by
the European Union

DIGITAL VS CORRUPT

